

DEN SOCIALISTISKA VALSEGERN

Man skulle kunna tycka, att den svenska politikens relativa stabilitet alltifrån världskriget under de växlande minoritetsregeringarnas tid skulle tolkas såsom ett hälsotecken och inge känslor av trygghet och tillförsikt, helst som man utomlands icke behöver leta efter sorgliga exempel på både riskfyllda omkastningar och hopplös labilitet. Trots detta ha många, som åse det politiska spelet med turistögon, funnit bristen på omväxling och äventyr uttråkande. I likhet med Stockholms avgångne borgmästare ha de längtat efter någon dramatisk förändring, efter ett svepande korsdrag, måhända likgiltigt i vilken riktning.

Just denna politiska flanörpublik borde den 18 september detta år ha fått sitt lystmäte. Den fick bli åsyna vittne till en strömkantring av vår politik, som ägde större räckvidd än vanligt och grep vidare omkring sig än någon på förhand anat. Mandatens fördelning, högerns och de frisinnades tillbakagång, den nyvaknande liberalismens generalfiasko, bondeförbundets terrängvinster, nationalsocialismens svaga debut — allt detta betydde härvidlag mindre än den händelsen, att de socialistiska arbetarpartierna för första gången i vår historia registrerade absolut majoritet bland väljarna. Detta framstår icke blott såsom en sensation för vårt land; bortse vi från Ryssland, känna vi intet annat europeiskt exempel härå än Finland under världskrigsåren. Faran för ett rött regemente i Sverige är icke längre något borgerligt skrämskott eller något högeragitatoriskt förlägenhetsargument. För tillfället ha visserligen Sillénarnas självständighetskänslor medverkat till att förhindra att denna väljaremajoritet korresponderar mot en kammarmajoritet, men vem går i borgen för att den yttersta gränsen för arbetarpartiernas expansionskraft är uppnådd?

I de borgerliga kommentarerna till den socialistiska valsegern har man kunnat skönja tendenser till en viss underskatt-

ning av valutslagets allvarliga innebörd och konsekvenser. Det synes råda en ganska enstämmig mening därom, att man bör betrakta valresultatet som ett kristidssymptom, en tillfällig företeelse, framsprungen ur säregna förhållanden, som man icke behöver räkna med för framtiden. Det är sant att socialdemokratien denna gång gynnats av konjunkturerna i hög grad, men man gör sig skyldig till en farlig undervärdering av det socialdemokratiska partiets styrka och expansionsmöjligheter om man icke sätter valresultatet i samband med det ytterst energiska och målmedvetna organisations- och agitationsarbete, som under en följd av år bedrivits för att ge detta parti ett ökat grepp om väljarekåren. Påtagligen anse de socialdemokratiska valmakarna att gränsen för deras erövringar ännu kan betydligt framflyttas. Ännu finnas stora reserver, mot vilka de skola kasta valnäten, i propositioner och motioner, från talartribunerna och i pressen, alltid i de generösa löftenas tecken. I år ha särskilt två kategorier varit föremål för deras ivriga uppmärksamhet, som också i ganska stor utsträckning torde ha medfört åsyftat resultat. Den socialdemokratiska väljarekåren har i år utvidgats med stora grupper av tjänstemän och lantarbetare. De förra har låtit missmodet över svikna förhoppningar eller upplevda svårigheter på grund av de vikande konjunkturerna utlösas i en dom över de borgerliga; de senare ha blivit mera tillgängliga för socialistisk påverkan genom den i en olycklig stund företagna uppsägningen av lantarbetaravtalet. Tiotalet nya socialdemokratiska lantarbetarrepresentanter i den nyvalda andra kammaren skola säkerligen sörja för att konservera dessa proselyters socialistiska tänkesätt. I stället för att socialdemokraterna förut saknat varje representation för lantarbetarna ha de för framtida behov förvärvat en stab av riksdagsinsatta agitatorer, som ställa de borgerliga partier utan motsvarande konkurrensmöjligheter. När man går att bedöma de socialdemokratiska idéernas framtid i vårt land, bör man kallt och eftersinnande beakta dessa omständigheter. Den gamla socialistiska drömmen om att uppmura ett majoritetsvälde på en förening av industri- och lantarbetare tillsammans med andra grupper av anställda och »småfolk» är icke längre en utopi. Det är en statistikens enkla räkneoperation att addera, summera och konkludera. Inför statistikens siffror bör man icke hänge sig åt illusioner.

Ikke heller bör man förglömma, att den svenska fackföreningsrörelsen, vilket lik en modern Atlas uppbär den svenska socialismen, hör till Europas allra starkaste. Dess oavbrutna erövringståg i kroppsarbetarnas led och dess attraktion på vissa tjänstemannagrupper tyda icke på några svaghetssymptom; ja, inte ens bolsjevikinurrektionerna synas ha haft förmåga att tillfoga densamma några kräftsår, att döma av den obestriddliga kraft, varmed disciplinära företeelser nedslagits och kuvats. Socialismen ute på kontinenten eller i England tyckes icke någonstades äga en motsvarighet till den bastion, som vårt L. O. utgör för hr Hanssons parti. Lika litet kan man komma ifrån, att jordbrukarklassen och bondebefolkningen är i numerisk tillbakagång. Även denna gradvisa förskjutning i samhällsstrukturen stärker undan för undan ett klassbetonat arbetarpartis positioner och framflyttar dess angreppsfront. Båda dessa faktorer tillhöra dem, som ej kunna negligeras vid bedömandet av de politiska framtidsutsikterna.

Självfallet beror det borgerliga Sveriges närmaste öden på många andra moment än de rent numeriska. Framför allt frågar man sig, hur länge det skall vara möjligt för socialdemokratien att bevara väljarnas tillit till de storordiga löfena och de hart när obegränsade utfästelserna. Hur länge skall bordets håvor räcka till för alla de lystna, som inbjudits till det stora gästabudet? Sannolikt komma väl många att känna missräkningen stor och gå omättade därifrån. Men fördenskull bör man icke göra sig några illusioner om en snart förestående strömkantring på grund av väljarnas besvikelse med det socialistiska regeringsexperimentet eller förtrytelse över uteblivna socialistiska reformer. De svenska industriarbetarna ha under decennier uppammats med en fiktion, fiktionen om socialismen som framtidens politiska recept. Ju grumligare och dunklare detta recept framstått, desto starkare har oförtydbart dess makt över sinnena varit. För många har den kanske varit endast en bagatell men för flertalet har den fått en kanonisk helgd. Medvetandet om fördelen att ej behöva klarlägga socialismens innebörd utan endast rituellt förespä dess lyckobringande karaktär har också tydligen vuxit hos ledarna med åren. Aldrig har socialismen stått mera handfallen och lamslagen på konkreta socialistiska mål än i år, men trots detta ha socialismens teser aldrig omtuggats mera

intensivt och nervöst än under denna valrörelse, när det gällt att finna en effektfull motsättning till den av handelskrig och Kreugersvindlerier lemlästade »kapitalistiska» världen. Det rättmätiga kravet att få socialismen åtminstone grovt och på en höft konkretiserad har det icke stått i de ledande socialisternas makt att uppfylla, åtminstone icke på ett inbördes motsägelsefritt sätt. I stället för att utarbeta socialiseringsprogram har partiet inriktat sig på minnesskrifter över den programlösa socialismen. Väljarna ha hållit till godo med denna salvationistiska tro på det tusenåriga rikets nederstigande. De ha mitt uppe i alla vedermödor såmedelst bevarat sin »mytos», just därför att denna aldrig behövt iklädas verklighetens skrud. Ledarna ha icke skyndat att föra dem till Kanaans land, de ha föredragit att endast utpeka ökenvandringens fjärran liggande mål. I femtio år ha arbetarna varit fullt tillfredsställda med sin blinda tro och sin tålmodiga väntan; vem kan förutsäga, att denna tro och denna väntan plötsligen skall upphöra, även om den Hanssonska aeran knycklar ihop sin socialism till en »kontroll» och några nya inspektörer eller ifyllnadsblanketter?

Det socialdemokratiska partiet har ansträngt sig att visa en oberörd uppsyn över det ståtliga valresultatet. De ledande ha givit sig sken av att ha väntat smällen. Det socialdemokratiska fysionomispelet kan dock icke rubba det faktum, att partiets paroller i valrörelsen knappast varit av en sådan aktuell, måttligt tillskuren och realiserbar art, som anstår det parti, vilket väntar att omedelbart övertaga regeringsmakten och ansvaret. Snarare synes valprogrammet tillyxat för en fjärmare tid, som ingen kunnat närmare utmäta och till vilken de rundliga löf-tena hunnit glömmas. Hur skall man eljest kunna förklara, att partiet tillrätt en obegränsat generös arbetslöshetspolitik trots den statsfinansiella nöden, krävt ett omedelbart knästående av arbetslöshetsförsäkringen mitt uppe i den kris, för vilken detta sociala inskridande skulle bli utan varje effekt, vänt sig med skärpa mot de agrara regleringarna, vilka det i regeringsställning måhända måste svälja med hull och hår, bekämpat varje slag av aktiv handelspolitik och importskydd för att sedan efter valet ifrågasätta en så drastisk protektionistisk åtgärd som importmonopol?

I viss mån stå nog socialdemokraterna hösten 1932 i samma belägenhet som högern hösten 1928. Valframgången och rege-

ringsuppdraget ha kommit över dem oförberett. Högern hade drivit sin valrörelse negativt, i antisocialismens och antibolsjevismens tecken och måste plötsligt tillreda ett positivt aktionsprogram. Socialdemokraterna hade i år uppenbarligen inrättat sig för en fortsatt behaglig opposition och kunde därför strö omkring sig Bragelöften och väcka till livs utopistiska förhoppningar ute i massorna. När högern 1928 trädde till »makten», måste den veckla ut sina dukar, vilka under valstriden delvis legat i förråd; socialdemokraterna åter måste i år veckla ihop de dukar, som de brett ut och låtit fladdra för vinden, och utbyta dem mot de mindre storordiga och färggranna, som återspeglas i regeringsförklaringen. Ansvarets politik har dock den ovärderliga nyttan, att den återför partierna till den verklighet, som de under valrörelsen ofta lämna långt bakom sig.

Ministären Hansson får sig nu förelagd uppgiften att dansa på den smala och hala lina, som sammanknyter stortaliga löften med en opportunistisk kompromisspolitik. Självfallet komma dess gärningar att ge slagsidor både åt höger och vänster samt obarmhärtigt blotta den tvetungade och motsägelsefulla halten av den socialistiska dagspolitiken. Den kan sprida missmodets förlamning över de i år kampglada och förtröstansfulla väljarna, den kan ge ökat mod åt de borgerliga och den kan framför allt ånyo driva borgerligt tänkande samman och fram till valurnorna. Det kan bli en socialistisk hästkur, som låter oss uppleva parallellen med den nationella valsegern i England, en pers för de borgerliga, som med den socialistiska politikens gisselslag tvingar till uppvaknande och stegrad aktivitet. I det proportionella nötnings- och skyttegravs-kriget kan just härigenom den socialistiska framryckningen ge rum för nya friska fläktar och återuppväcka väljarnas självständiga kritiska eftertanke. Socialismens genombrott ge de borgerliga chansen till flankanfall, och det ligger nära till hands att draga analogier från Winston Churchills kommentarer till riskerna av arméernas genombrytningsförsök. De borgerliga ha favören att räkna med att det fjärde socialistiska regeringsexperimentet om än dyrköpt skall bli en lärdom icke blott för socialdemokratien utan även för väljarna.

Ingenting kan dock vara ansvarslösare än att slå sig till ro i förhoppning om att pendeln helt visst nästa gång skall svänga åt höger. Visserligen är det sörjt för att träden

icke skola växa upp i himlen, men därifrån och till att tro på en naturnödvändig reaktion bland de socialistiska väljarmassorna är ett stort steg. Möjligheten att de borgerliga nästa valdag med lärdomarna från socialistsegrarna för ögonen övervinna sin bekvämlighet och kräsenhet kan väl medföra en stegring av de borgerligas röstsiffror men behöver icke innebära, att de socialistiska väljarna släppa sin tro på fiktioner och fraser. För att denna tro skall kunna knäckas i roten behövs ett klarseende, positivt och handlingskraftigt uppträdande från de borgerligas sida. Därför erfordras också en rimlig ransonering av det sura och tyckmyckna gräl, som i årtal förkvävande tryckt atmosfären. Utan en sådan självbegränsning av trätsjukan och egenrättfärdigheten under en brydsam tid förlora de borgerliga den kreditvärdighet, utan vilken folkflertalets röst svårligen kan skänkas dem.

För svensk inrikespolitik börjar nu ett nytt skede, som kan komma att ge även de sensationshungriga på den politiska parketten mer än nog av händelser och spänning. Det är möjligt att den nya regeringen till en början manövrerar försiktigt och inriktar sig på att vinna det fåtal frisinna och liberala röster, som behövas för att genomdriva exempelvis arbetslöshetsförsäkringen. Dessvärre är det möjligt att detta lyckas. Där emot är det väl föga sannolikt att borgerlig rösthjälp i tillräcklig omfattning står att uppbringa för en uppmjukning av arbetslöshetsdirektiven och för en betydande utvidgning av den statliga företagsamheten såsom medel mot arbetslösheten. Situationen blir då kritisk för ministären. Den kommunistiska falangen kommer icke att lämna någon möda ospard för att påminna ministären och dess anhängare i riksdagen om valöfterna och om de allmänna socialistiska recepten mot kriser och arbetslöshet. Om icke depressionens grepp om det svenska näringslivet försvagas under den närmaste tiden blir frestelsen stark för regeringen att antingen rymma fältet och överlämna åt de borgerliga att brottas med svårigheterna eller att genom upplösning av andra kammaren söka vinna en utvidgad fullmakt att driva socialistisk krishjälpspolitik. Omständigheterna komma att avgöra vilken väg ministären Hansson väljer. Man bör icke förbise att denna ministär innesluter — jämte åtskilliga representanter för en kompromissberedd »regeringssocia-

lism» — även sådana som betrakta detta regeringsexperiment som ett mellanspel, vilket icke får räcka så länge att det medför risken av en alltför stor avvikelse från den kurs, som partiet följt i oppositionsställning och i valagitation. Rent taktiskt erbjuder ju också ett upplösningsval på en krisfråga den fördelen ur socialdemokratisk synpunkt, att partiet kan, innan massorna upptäckt den socialistiska löftespolitikens ihållighet, göra en ny framstöt mot de element inom väljarekåren, som börjat komma under den socialistiska agitationens påverkan.

Möjligheten av en nära förestående ny valstrid måste alltså hållas i sikte. Det kan bli en kraftmätning, som skakar det svenska samhället i grunden. Den välorganiserade socialdemokratiska valapparaten kommer att fungera med ännu större intensitet än vid årets val. Ställes mot det socialistiska anfallet en genom inbördes splittring försvagad borgerlig front är ett nytt nederlag oundvikligt. Det ligger en risk uti att de borgerliga partierna nu fördjupa sig alltför mycket i betraktelser över orsaken till årets dåliga valresultat. Tiden medgiver ej tillfälle till några längre meditationer över detta i och för sig intressanta ämne. Nog finnes det anledning till kritik och själv-rannsakan inom alla partier, men man bör akta sig för att låta kritiken förlama den handlingsvilja som nu mer än någonsin kräves. Vi gå hårda tider till mötes. Den politiska idyllen är för alltid förbi; ett återsken av den politiska orosbrand som härjar i flera av Europas stater kastas även över vårt land. Den socialistiska löftespolitikens landvinningar innebära i denna tid av sjudande oro på det ekonomiska området ett så allvarligt hot mot samhället att det måste uppkalla ett samlat och energiskt motstånd från de borgerliga partier, vilka hittills mest tvistat om sina politiska ägogränser i stället för att möta den gemensamme motståndaren. Är det alltför förmätet att våga hoppas att den svenska borgerligheten och de partier, som föra dess talan, nu sent omsider vaknat till insikt om lägets allvar? Det är sannerligen hög tid att den sorglösa likgiltigheten får vika för en känsla av förpliktande ansvar för de nationella och medborgerliga värden, vilka hotas av ett socialistiskt klassväldes följder.